

Dr hab. Alicja Kalus prof. UO
Instytut Psychologii
Uniwersytet Opolski

VINI DECANIUS

Opole, 27.09.2018r.

PRODZIEKAN
ds. Nauki
Katarzyna Krason
prof. dr hab. Katarzyna Krason

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani mgr **Michaliny Ilskiej**

08 PAŹ. 2018

**Rola zasobów indywidualnych i relacyjnych w budowaniu dobrostanu
kobiet w ciąży prawidłowej i wysokiego ryzyka**

napisanej pod kierunkiem dr hab. Hanny Przybyły-Basisty

Przedstawiona do recenzji praca doktorska dotyczy istotnego zagadnienia, jakim jest budowanie dobrostanu kobiet w ciąży, i, co bardzo interesujące i społecznie ważne, także w ciąży wysokiego ryzyka. Dostępne dane statystyczne pozwalają sądzić, że zarówno ciąża, jak i ciąża wysokiego ryzyka jawią się jako zjawisko istotne społecznie, a to uzasadnia podjęcie badań w tym obszarze. Odwołując się do literatury z zakresu badań nad współczesną rodziną należy zauważyć zmiany, jakie zachodzą w strukturze rodziny, a przede wszystkim, co istotne z punktu widzenia tematu recenzowanej rozprawy doktorskiej mgr Michaliny Ilskiej, jakości relacji rodzinnych, szczególnie w wymiarze emocjonalnym, a także w zakresie ich trwałości. Należy uznać, że w pełni uzasadnione jest stawianie pytań badawczych o indywidualne i relacyjne zasoby w budowaniu dobrostanu w poszczególnych fazach cyklu życia rodziny. Autorka recenzowanej rozprawy doktorskiej skupiła swoją uwagę na badaniu zasobów w fazie przejścia do rodzicielstwa, zwracając uwagę (s. 6-7) na jego specyfikę.

Słusznie Autorka dysertacji zauważa we Wstępie (s. 6), że okres ciąży może być dla kobiety, jak również dla jej partnera doświadczeniem trudnym, w którym należy poszukiwać nowych zasobów, właściwych dla zaistniałej sytuacji. Pojmowanie ciąży jako wydarzenia o charakterze normatywnym ma swoją tradycję w badaniach społecznych. Nowatorskim jawi się pojmowanie ciąży jako

wydarzenia normatywnego z rozwojowego punktu widzenia, a zarazem trudnego, noszącego znamiona kryzysu. Tak zaprojektowane badania własne Autorki pracy stanowią bardzo ważny głos w dotychczasowym dyskursie na temat psychologicznego funkcjonowania kobiet w okresie ciąży. Autorka rozprawy rozumie ciążę jak „zjawisko złożone i wielowymiarowe zmieniające trajektorię życia kobiety zarówno w aspekcie indywidualnym, jak i relacyjnym” (s. 30). Szczegółową charakterystykę ciąży Autorka zaprezentowała w rozdziale 1: „Medyczne i psychologiczne aspekty funkcjonowania kobiety w ciąży prawidłowej i wysokiego ryzyka” (ss. 11-32). Opracowanie jest rzetelne, a na uwagę zasługuje nie tylko charakterystyka ciąży prawidłowej i wysokiego ryzyka ale prowadzenie analiz porównawczych i formułowanie wniosków, które stanowią bardzo dobre wprowadzenie teoretyczne dla formułowania przedmiotu badań własnych.

Adekwatnie do przyjętego celu pracy, którym była „próba oceny, które z zasobów osobistych i relacyjnych mają znaczenie dla kształtowania dobrostanu psychicznego kobiet ciężarnych, z uwzględnieniem rozróżnienia na kobiety w ciąży prawidłowej i wysokiego ryzyka” (s. 8) Autorka poszukiwała modeli teoretycznych dla swoich badań. Ich szczegółowa prezentacja znajduje się w części teoretycznej pracy (rozdziały: 2, 3, i 4). Należy podkreślić, że modele teoretyczne zostały zaprezentowane bardzo rzetelnie. Autorka zaprezentowała nie tylko najważniejsze założenia omawianych modeli teoretycznych, które przecież są powszechnie dostępne w literaturze psychologicznej ale wykazała się bardzo dobrą umiejętnością syntezy, o czym świadczą elementy graficzne. Taki sposób prezentacji, w mojej ocenie, nie tylko świadczy o bardzo dobrej świadomości teoretycznej Badaczki ale także o dobrym warsztacie w zakresie syntezy. To oczywiście istotnie podnosi ocenę pracy. Jako recenzent pracy doktorskiej chcę zwrócić uwagę na występujący w pracy (w jej części teoretycznej) brak konsekwencji w budowaniu struktury poszczególnych rozdziałów. Autorka w

rozdziałach 2 i 4 prezentuje wprowadzenie do rozdziału, w którym przedstawia i uzasadnia zakres prezentowanych treści. Stanowi to ważny element struktury tekstu. W rozdziałach 1 i 3 brakuje wprowadzenia do rozdziału. Powyższa uwaga nie umniejsza wartości pracy ale warto ją wziąć pod uwagę w procesie wydawniczym, który w tym miejscu postuluję. Każdy z rozdziałów teoretycznych kończy paragraf, zatytułowany wnioski. Lektura tej części pracy pokazuje, że Autorka dokonuje raczej podsumowania, a tylko w niewielkim zakresie formułuje wnioski. Postulowany tytuł paragrafów: „Podsumowanie i wnioski” byłby, w mojej ocenie, bardziej adekwatny dla zawartych w nich treści.

Część teoretyczna pracy została bardzo dobrze przygotowana. Autorka wykazała się znajomością bogatej literatury przedmiotu, umiejętnością integracji i porządkowania wiedzy. Tekst nie jest wolny od błędów. Występują powtórzenia, cytaty z pominięciem źródeł (np. s. 17, 23, 28, 61 i in), błędy interpunkcyjne. Należy jednak podkreślić, że są one raczej wyjątkami.

Podsumowując część teoretyczną, stwierdzam, że stanowi ona, mimo drobnych mankamentów bardzo dobre wprowadzenie do metodologii badań własnych.

Kolejną częścią pracy jest prezentacja metodologii badań własnych, prezentacji otrzymanych wyników oraz ich podsumowanie i dyskusja. Przystępując do sformułowania pytań badawczych Autorka pracy przytoczyła najważniejsze ustalenia, które wynikają z analizy modeli teoretycznych i dotychczasowych wyników badań. Stanowi to uzasadnione wprowadzenie do projektowania badań własnych, a także zaprezentowała teoretyczny model kształtowania się dobrostanu psychicznego kobiet w ciąży (s. 97). Weryfikacja przewidywanych zależności między zmiennymi ujętymi w modelu badawczym stanowi cel niniejszej pracy. Zgodnie z przyjętym modelem badawczym Autorka sformułowała pytania badawcze (ogólne i szczegółowe). Na uznanie zasługuje sposób prezentacji pytań badawczych, które Autorka rzetelnie uzasadnia odwołując się do literatury oraz prezentuje w formie graficznej. Taki sposób

prezentacji treści świadczy o bardzo dobrym przygotowaniu Badaczki pod względem teoretycznym i metodologicznym. W celu poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania badawcze Autorka zastosowała następujące narzędzia badawcze: ankietę oraz Wskaźnik oceny Doświadczanych Zmian (DZ) w autorskim opracowaniu, Skalę Niepokoju Prenatalnego (NP.), Kwestionariusz Postaw wobec Macierzyństwa i Ciąży (PRE-MAMA), Skalę Ego-Resiliency ER89-R12, Skalę Oceny Wsparcia w Bliskich Związkach SIRRS-R, Skalę Dobrostanu Psychologicznego PWB. Użyte w pracy narzędzia badawcze należy uznać jako odpowiednio dobrane do realizacji zamierzonego celu. Do badań Badaczka zakwalifikowała 239 kobiet, które miały średnio 30 lat ($M = 30,12$; $SD = 5,12$). Dobór grupy badanej jest uzasadniony, związany jest on z okresem wczesnej dorosłości, w którym jednym z głównych zadań rozwojowych jest rodzicielstwo. Badaczka wybrała uzasadnione metody statystycznego opracowania danych. Na uznanie zasługuje fakt, iż Badaczka uzasadnia prowadzone analizy statystyczne. Kolejnym walorem recenzowanej pracy jest sposób prezentacji wyników badań własnych. Autorka przedstawia czytelnikowi liczne wyniki badań w sposób czytelny, logiczny i zgodny z przyjętą strukturą w części metodologicznej.

Reasumując, część empiryczna pracy spełnia wszelkie konieczne wymagania metodologiczne właściwe dla prac o charakterze empirycznym.

Rozprawa doktorska liczy 271 stron. Opracowanie jest zgodne z tematem zawartym w tytule pracy. Proporcja zakresu części teoretycznej i empirycznej jest właściwa dla prac o charakterze empirycznym. Praca ma typowy układ. Rozpoczyna ją Wstęp, następnie cztery rozdziały części teoretycznej, po której następuje część metodologiczna. Autorka formułuje problem badawczy, pytania i hipotezy badawcze, nakreśla, co bardzo cenne kierunki planowanych analiz statystycznych, opisuje narzędzia badawcze, grupę badaną i organizację badań

własnych). W kolejnych dwóch rozdziałach (6 i 7) prezentuje wyniki badań własnych oraz podsumowanie i dyskusję otrzymanych wyników (rozdział 8). Na uwagę zasługuje bogate piśmiennictwo, na które składają się 304 pozycje literaturowe zarówno polsko, jak i anglojęzyczne. W pracy zamieszczony został spis tabel, spis rycin, załączniki, w których zamieszczone zostały wybrane graficzne prezentacje otrzymanych wyników badań oraz użyte w pracy metody badawcze oraz streszczenie w pracy w j. polskim. Przyjęta struktura pracy sprawia, że praca jest czytelna, przejrzysta.

Na uznanie zasługuje przygotowanie części dotyczącej podsumowania i dyskusji wyników badań własnych. Autorka uczyniła to w sposób uporządkowany, zgodnie z wcześniej zaprojektowanymi blokami tematycznymi, które odnoszą się do badanych zmiennych i prowadzonych analiz statystycznych. Interpretacja wyników została przeprowadzona bardzo wnikliwie, odnosząc się do dotychczasowych ustaleń w literaturze przedmiotu. Walorem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest nakreślenie dalszych kierunków badań oraz świadomość ograniczeń prowadzonych badań. Świadczy to o dojrzałości Autorki jako badacza.

Należy stwierdzić, że od strony formalnej praca spełnia standardy stawiane pracom doktorskim o charakterze empirycznym.

Przedłożona do recenzji praca doktorska spełnia podstawowe wymogi merytoryczne i formalne. Świadczy o bardzo dobrym przygotowaniu Badaczki pod względem teoretycznym i metodologicznym, jak również organizacji badań. Praca stanowi istotny wkład w dotychczasowy stan badań nad rodzicielstwem i jako taka może być uznana za dzieło oryginalne.

Biorąc pod uwagę zarówno pozytywną stronę recenzowanej pracy doktorskiej, jak i jej (nieliczne) mankamenty stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska pt. Rola zasobów indywidualnych i relacyjnych w budowaniu dobrostanu kobiet w ciąży prawidłowej i wysokiego ryzyka, napisana przez mgr Michalinę Ilską pod

kierunkiem dr hab. Hanny Przybyły-Basisty **spełnia** warunki określone w art. 13.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017.1789 j.t. z późn. zm.).

Na tej podstawie mam zaszczyt zwrócić się do Rady Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego z wnioskiem o dopuszczenie mgr Michaliny Ilskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie rozprawy doktorskiej, ponieważ stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu, który jest bardzo ważny z punktu widzenia społecznego, a jednocześnie słabo opracowanego w dotychczasowej literaturze polskiej. Jako taka stanowi istotny wkład do badań społecznych w obszarze rodzicielstwa. Wnioski z badań mają istotne znaczenie dla praktyki psychologicznej.

Opole, 27.09.2018r.

Alicja Kalus

